

richard brautigan kisprózáiból

Richard Brautigan az USA észak-nyugati csücskében, Washington államban született 1935-ben. Egyetemre nem járt, elvált, egy gyermek apja, több évig élt Kaliforniában, életrajzi adatokat nem szolgáltat. Bár írásaiban sok önéletrajzi részlet előbukkan, mint például az észak-nyugati partvidéken eltöltött évekkor /A pázsit bosszúja/ és Kalifornia általa jól ismert hóbortos lakói /Kell egy kert/, ugyanúgy sok minden szabadon kitalált fikció.

A 60-as évek eleje óta jelennek meg kötetei. Eddig 10 regénye, egy kötetnyi novellája és több mint fél tucat verseskötete közül három, a 60-as évek első felében írt regénye olvasható magyarul, 1981 óta. A jelenlegi válogatás az 1962 és 1970 között írt, A pázsit bosszúja /Revenge of the Lawn/ című novelláskötetéből való.

Brautigan hőseiből hiányzik az, hogy valamihez vagy valakihez szenvedélyesen kötődjenek, inkább önimádó anti-intellektualizmus és az "egészséges túlélés" sztoicizmusa jellemzi őket. Nem is jellemek vagy autonóm személyek, inkább egy-egy vélemény vagy magatartás megtestesítői. Ebből is van azonban kiút: a képzelet erejével örömet, költészetet és emberiséget lehet vinni az életbe és irodalomba egyaránt. S ezt Brautigan hősei meg is teszik.

*fenyvesi
anna
fordításai*

Kell egy kert

Amikor odaértem, a hátsó udvarban már megint az oroszlánt temették. A gödör sietősen volt megásva, mint mindig, minden hozzáértés nélkül, s túl kicsi volt ahhoz, hogy az egész oroszlán beleférjen, de ők mégis ebbe a hevenyészett gödörbe próbálták az oroszlánt belegyömöszölni.

Az oroszlán sztoikusán fogta fel az egészet, mint általában. Az elmúlt két évben már vagy ötvvenszer eltemették, s így már hozzászokott a hátsó udvarbeli temetésekhez.

Emlékszem az első temetésére. Egyszerűen nem értette, mi történik körülötte. Akkor még fiatal oroszlán volt, ijedt és zavarodott. De most már tudta, mi történik, mert idősebb lett, és különben is már annyiszor eltemették.

Fásult, unott képpel tűrte, hogy mellső mancsait keresztbefonják, és elkezdjenek port hinteni a szemébe.

Teljesen reménytelen volt. Ebbe a gödörbe az oroszlan sohasem fog beleférni. Még sohasem fért bele a gödörbe, ott a hátsó udvarban, és soha nem is fog. Egyezzerűen nem tudtak elég nagy gödröt ásni, hogy beletemethessék az oroszlant.

- Helló, - mondtam. - Nem elég nagy a gödör.

- Helló, - mondták Ők, - de igen.

Két éve már mindig így köszöntünk egymásnak.

Vagy egy óráig álltam ott, és néztem, milyen elkeseredetten küszködnek, hogy eltemessék az oroszlant, de alig temették el az egynegyedét, már elégük lett; ott álltak és egymást hibáztatták, hogy megint kicsire sikerült a gödör.

- Jövőre miért nem csináltok itt kertet inkább? - kérdeztem. - Ez a föld szerintem jó sárgarépat teremne.

Ők azonban ezt nem tartották nagyon humorosnak.

A pázsit bosszúja

A nagyanyám a maga módján jelzőtüzként világít végig Amerika viharos múltján. Zugfőzdéje volt Washington állam egyik kis megyéjében. Azonkívül még szép is volt, százhetvenegynéhány centi, és a századelő nagyoperáinak stílusában tudta hordani a 90 kilóját. Specialitása a kukoricawhisky volt, ez a kicsit érdes, de a szesztilalom idején nagyonis becses itóka.

Persze nem volt női Al Capone, de szeszfőzött remekeivel a környék legendás bőségszaruját teremtette meg. Az egész megye évekig a zsebében volt. A seriff minden reggel felhívta, és elmondta az időjárásjelentést, és hogy hogy tojnak a tyúkok.

El tudom képzelni, hogy beszélt a seriffel: "Remélem, seriff, az édesanyja hamar rendbejön. Én magam is meg voltam fázva a múlt héten, és a torkom is fájt. Egy kicsit még mindig náthás vagyok.

mondja meg neki, hogy üdvözlöm, és hogy ugorjon be, ha legközelebb erre jár. Maga meg, ha kell az a láda, elviheti akármikor, vagy átkülldetem Jackkel, ha hazahozta a kocsit. ... Nem, nem hiszem, hogy el tudok menni idén a tűzoltóbalba, de maga tudja, lélekben a fiúkkal vagyok. Ezt mondja is meg nekik, ha mégsem tudnék ott lenni. Persze, persze, azért megpróbálok, de egy kocsit még mindig meg vagyok fázva. És tudja, mindig este jön ki rajtam."

A nagyanyámnak kétemeletes háza volt, mely már akkoriban is réginek számított. A ház előtti kertben állt egy körtefa, az eső pedig már jócskán elmosta körülötte a földet, mivel pázsit már évek óta nem volt.

Nem volt már meg az élősövény sem, amely azelőtt a pázsitot szegélyezte, és így az emberek egyszerűen a veranda elé álltak be a kocsijukkal. Télen az udvar merő sár volt, nyáron meg kőkeményre száradt.

Jack úgy szidta az udvart, mintha ember lenne. Ő volt az, aki harminc évig élt a nagyanyámmal. Nem a nagyapám volt, hanem egy olasz, aki egyszer megjelent az utcában, és floridai telket próbált eladni.

Az örök narancs és a napfény eszményével házalt ott, ahol az emberek almát ettek és rengeteg eső esett.

Jack megállt a nagyanyám házánál is, hogy eladjon neki egy telket alig egy kőhajításnyira Miami belvárosától, és egy hét múlva már a nagyanyám whiskyjét szállította eladni. Harminc évre ottmaradt, Florida pedig megvolt nélküle is.

Jack utálta az udvart, mert ellenséget látott benne. Amikor Jack megjelent, az udvart szép pázsit borította, ő pedig hagyta, hogy teljesen elpusztuljon. Nem volt hajlandó sem öntözni, sem gondját viselni.

Ezért aztán itt a föld annyira ledöngölődött, hogy nyáron Jack kocsijának a kerekei állandóan szétmentek. Az udvaron u-

gyanis mindig akadt egy szög, amelyik kilyukasztotta valamelyik gumit. Amikor pedig megjöttek a téli esők, a kocsi állandóan elsüppedt a sárban.

A pázsit még a nagyapámé volt, aki élete végét egy elmeegógyintézetben töltötte. Minden öröme és büszkesége ez a pázsit volt, és állítólag belőle merítette minden erejét.

A nagyapám Washington állam egyik középszerű látnoka volt, aki 1911-ben napra pontosan megjósolta, hogy az első világháború 1914. június 28-án fog kezdődni. De ez túl sok volt neki. Munkája gyümölcsét sohasem élvezhette, mert 1913-ban elvitték, és ezután 17 évet töltött az állami elmeegógyintézetben úgy, hogy azt hitte, 1872. május 3-a van, és ő még kisfiú.

Azt hitte, hogy hat éves, az idő borús, jócskán esőre áll, és az édesanyja csokoládétortát süt. A nagyapám számára 1872. május 3-a maradt egészen 1930-ban bekövetkezett haláláig. Tizenhét évig tartott, amíg a csokoládétorta elkészült.

Volt a nagyapámról egy fénykép. En nagyon hasonlítok rá. Kettőnk között csak annyi a különbség, hogy én száznyolcvan centinél is magasabb vagyok, ő pedig alig érte el a százötvenet. Volt neki egy komor gondolata, hogy mivel ilyen alacsony, ennyire közel a földhöz, a pázsitja majd segít neki napra pontosan megjósolni az első világháború kezdetét.

És ezek után még nélküle kezdtek el! Ha legalább még egy évig meg tudott volna lenni a gyerekkora meg a csokoládétortája nélkül, minden álma valóra válhatott volna.

A nagyanyám házának falát két hatalmas, horzsolt bemélyedés csúfította el, amit aztán soha nem is hoztak rendbe. Az egyik úgy keletkezett, hogy az udvarban ősszel megértek a körték, leestek a fa alá, elrothadtak, és a méhek százával hemzsegték rajtuk.

Aztán a méhek valahogy rászoktak, hogy évente két-három alkalommal megcsípjék Jacket. És mindig valami nagyon eredeti módon sikerült megcsípniük.

Egyszer egy méh beszállt a levéltárcájába, Jack pedig elment a boltba vacsorát venni, és mit sem tudott a zsebében hordozott összehesküvésről.

Kivette a tárcát a zsebéből, hogy fizessen.

- 72 cent lesz, - mondta a boltos.

- AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAA! - felelte Jack, lenézett, és látta, hogyan csípi meg egy méh teljes erejéből a kisujját.

Az első nagy bemélyedés úgy következett, hogy egy másik méh rászállt Jack szivarjára, amint Jack éppen behajtott az udvarra azon az ősön, amikor a nagy zuhanás volt a tőzsdén.

A méh végigmászott a szivaron, Jack meg csak bandzsított rá elszörnyedve, amikor az megcsipte a felső ajkát. Mást nem is tudott csinálni, csak azt, hogy behajtott a kocsival a házba.

Az udvarnak egész szép története volt azután, hogy Jack hagyta a fenébe lepusztulni a pázsitot. 1932-ben egyszer Jack éppen valami megbízatással volt távol, vagy valamit szállított a nagyanyámnak. A nagyanyám meg ki akarta önteni a kifőzött körtét, hogy újabb adaghoz kezdhesen.

Mivel Jack nem volt otthon, úgy döntött, hogy majd maga megcsinálja. Felvette az overallját, amit a szeszfőzde körüli munkánál hordott, egy talicskát telepakolt kifőzött gyümölcs-csel és kiöntötte az udvarra.

A nagyanyámnak volt egy csomó hófehér libája, amik a ház körül kószáltak és ott fészkeltek a garázsban, amit azóta nem használtak, hogy Jack floridai jövőket árulva megjelent.

Jack valahogy úgy gondolta, hogy nem helyes, ha a kocsinak saját háza van. Azt hiszem, ezt még az óhazájából hozta magával. Ennek a magyarázata olaszul hangzott, mivel a garázsról Jack csak olaszul volt hajlandó beszélni. Minden mással kapcsolatban az angolt használta, de a garázsról csak olaszul beszélt.

Miután a nagyanyám kiöntötte a gyümölcsöt a körtefa alá, visszament a pincébe a lepárlóhoz, a libák meg odasereglettek a körte köré, és elkezdtek megbeszélni.

Gondolom, kölcsönös megegyezésre juthattak, mivel mind nekiláttak enni. Ahogy ették, a szemük egyre fényesebb lett, a körte méltató gágogásuk meg egyre nagyobb.

Aztán az egyik liba beledugta a fejét a körtemasszába, és elfelejtette kihúzni. Egy másik pedig elkezdett eszeveszetten gágogni, és megpróbálta féllábon állva, W.C.Field-módra a gólyát utánozni. Körülbelül egy percig sikerült is így maradnia, majd farktollaira zuhant vissza.

A nagyanyám úgy találta őket ott a körte mellett, ahogy sorban eldőltek. Mintha legéppuskázták volna őket. Operai nagyságának magaslatáról úgy látta, hogy mind megdőglött.

Erre hát megkopasztotta őket, amúgy csupaszon talicskára hányta és lehordta az egész bandát a pincébe. Ötször kellett fordulnia, mire végzett.

A lepárló mellett egy rakásra pakolta őket, mint a hasábfát, és várta, hogy Jack hazajöjjön és megszabadítsa a libáktól, úgy, hogy az egyikből kihoz egy vacsorát, a többiből pedig egy kis pénzt a piacon. Miután végzett a lepárlással, felment szundítani egyet.

A libák körülbelül egy óra múlva ébredtek fel. Rettenetesen másnaposak voltak. Aztán csak-csak talpra cihelődtek, és akkor az egyik liba észrevette, hogy egy fia tolla sincs. A többieket is felvilágosította állapotukról. Mindnyájan szörnyen kétségbeestek.

Szánalmasan támolyogva kivonultak a pincéből. Mind ott tolongtak a körtefa körül, amikor Jack behajtott az udvarra.

Ahogy meglátta a fa alatt a tollatlan libákat, az az emlékfoszlány juthatott az eszébe, amikor a méhecske szájoncsípte,

mert hirtelen mint az őrült, kirántotta a szájában lévő szivart, és eldobta magától, amilyen messzire csak tudta. Így ment át a keze a szélvédőn. A bravúr eredménye egy harminckettöltéses varrás lett.

A libák meg mint valami szerencsétlen, primitív amerikai aszpirin-reklám, csak álltak és bambán néztek a körtefa alól, ahogy Jack másodszor, és a Huszadik Században utoljára, kocsijával belehajtott a házba.

. . .

Életem első emléke a nagyanyám udvaráról való. 1936 vagy 1937 lehetett. Emlékszem arra, hogy egy férfi, valószínűleg Jack, kivágta a körtefát és végiglocsolta kerozinnal.

Még életem első emlékének is furcsa volt látni, hogy valaki egymás után üríti a kerozinoskannákat a földön vagy tíz méter hosszan elfektetett fára, aztán meggyújtja, miközben az ágakon még ott van az éretlen gyümölcs.

Az első világháborús Los Angeles-i repülőgép

Az apósomat holtan találták Los Angelesben, egy kis bérelt ház nappalijában a padlón, a tévé mellett. A feleségem lement a boltba jégkrémet venni. Egy olyan estig-nyitva-van-itt-a-sarkon boltba. Jégkrémet enni szottyant kedvünk. Csengett a telefon. A feleségem öccse telefonált, hogy aznap délután meghalt az apósom. Hetvenéves volt. Vártam, hogy a feleségem hazajöjjön a jégkrémmel. Nem tudtam, hogy lehetne a legkíméletesebben közölni vele az apja halálhírét, de a halált nem lehet szavakkal elkenődni. A szavak végén mindig meghal valaki.

Vidáman jött haza a boltból.

- Valami baj van? - kérdezte.
- Az előbb telefonált az öcséd Los Angelesből, - mondtam.
- Mi történt? - kérdezte.
- Ma délután meghalt az apád.

Ez 1960-ban volt, most pedig néhány hét múlva már 1970 lesz. Már majdnem tíz éve halott, és én sokat gondolkoztam azon, hogy mit jelent nekünk a halála.

1. Németek voltak az ősei, Dél-Dakotában nőtt fel egy farmon. A nagyapja iszonyú zsarnok volt, és teljesen tönkretette a három fiút azzal, hogy felnőttkorukban is úgy kezelte őket, mint mikor gyerekek voltak. Az ő szemében örökre gyerekek maradtak, de a sarjút szemükben is. Erről ő gondoskodott. Egész életüket a farmon élték le. Persze megnősültek, de családi dolgaikat, unokái nemzésének kivételével, mind az öreg intézte. Soha nem hagyta, hogy a gyerekeiket fegyelmezzék, ez is az ő kezében volt. Az apósom mindig úgy tekintett az apjára, mintha a bátyja lett volna, akinek mindig azon jár az esze, hogyan tudja elkerülni a nagyapjuk örökös haragját.

2. Jó feje volt, így tizennyolc éves korára tanító lett belőle, és otthagyta a farmot. Ez egyenlő volt a nagyapja elleni merénylettel, aki attól a naptól kezdve halottnak tekintette. Ő nem akarta úgy végezni, mint az apja, akinek örökösen az ői mögött kellett bujkálnia. Három évig tanítószkodott az Államok középső vidékén, aztán autógyőnként dolgozott, még az automobilkereskedelem hőskorában.

3. Korán megnősült, majd korán el is vált, és ennek a házasságnak az emléke úgy maradt meg a család életében, mint egy szégyenfolt, mivel titokban próbálta tartani. Nagyon szerelmes lehetett.

4. Nem sokkal az első világháború előtt egy szörnyű autószerencsétlenséget élt túl, rajta kívül mindenki meghalt. Ez is olyan autószerencsétlenség volt, amely mély sebet, történelmi jelkövet hagyott az elhunytak családtagjainak és barátainak lelkén.

5. Amikor 1917-ben Amerika belépett az első világháborúba, az apósom elhatározta, hogy pilóta lesz, bár ekkor már a harminc-hoz közeledett. Mindenki azt mondta, hogy úgysem fog sikerülni a kora miatt, de mivel annyi energiát ölt bele abba, hogy pilóta lehessen, hogy végülis elfogadták a jelentkezését, elment Floridába kiképzésre, és pilóta lett.

1918-ban Franciaországba ment, egy De Havillandon repült, lebombázott egy francia vasútállomást, és egyszer Németország felett repülve kis felhők jelentek meg körülötte, azt gondolta, milyen szépek, és még jó ideig repült, míg rájött, hogy ez tulajdonképpen a német repülőgépelhárítás, és őt próbálják lelőni.

Franciaország fölött pedig egyszer szivárvány jelent meg a gépe mögött, és akárhányszor fordult, a szivárvány is fordult vele, és követte őt a francia égen majdnem egész délután, 1918-ban.

6. A háború végén századosként szerelt le, és éppen Texason át utazott a vonaton, amikor a mellette ülő idősebb férfi, akivel már vagy 400 kilométert végigbeszélgettek, azt mondta:

- Ha én olyan fiatal lennék, mint maga, és lenne egy kis pénzem, felmennék Idahoba, és bankot nyitnék. Idahoban nagy jövője van a banküzletnek.

7. Az apósom így is tett.

8. Idahoba ment, és bankot nyitott. Rövid idő múlva három másik bankja is volt, meg egy állattenyésztő farmja. Ekkor már 1926-ot írtak, és minden a legjobban ment.

9. Feleségül vett egy nála tizenhat évvel fiatalabb tanítónőt, és nászútra vonattal egy hétre Philadelphiába mentek.

10. Amikor 1929-ben összeomlott a tőzsde, az apósom tönkrement. Meg kellett válnia a bankjaitól, meg a fűszerkereskedésétől is, amit menet közben mellékesen szedett fel, és csak a farmja maradt meg, de még azt is el kellett zálogosítania.

11. 1931-ben elhatározta, hogy juhtenyésztésbe kezd, vett egy nyáját, és nagyon jól bánt a juhászaival. Olyannyira jól, hogy a környéken szóbeszéd tárgya lett. A juhok elkaptak valami szörnyű betegséget, és mind elpusztultak.
12. 1933-ban vett egy másik nagy nyáját, és emberséges bánásmódja újból szóbeszédre adott alkalmat. A juhok elkaptak valami szörnyű betegséget, és mind elpusztultak 1934-ben.
13. Az embereinek nagy prémiumot adott, és otthagya a juhüzletet.
14. Miután kifizette valamennyi adósságát, a farm árából csak annyi pénze maradt, hogy vegyen egy vadonatúj Chevroletet, amellyel a családját Kaliforniába vitte, és mindent előlről kezdett.
15. Negyvennégy éves volt, a felesége huszonnyolc, és volt egy csecsemő lányuk.
16. Kaliforniában senkit nem ismert, és tartott a Válság.
17. A felesége egy ideig egy szilvaaszalóban dolgozott, ő pedig parkolóőr volt Hollywoodban.
18. Aztán egy kisebb építővállalatnál kapott könyvelői állást.
19. A felesége egy fiúgyermeket szült.
20. 1940-ben egy darabig telekügyletekkel foglalkozott, de aztán úgy döntött, hogy nem megy bele jobban a dologba, és visszament az építővállalathoz könyvelőnek.
21. A felesége egy fűszerüzletben kapott pénztárosi állást, itt nyolc évig dolgozott, és amikor az igazgatóhelyettes kilépett és megnyitotta a saját üzletét, ő vele ment és azóta is nála dolgozik.
22. Huszonhárom éve pénztáros ugyanabban a fűszerüzletben.
23. Negyvenéves koráig kifejezetten csinos volt.
24. Az apósomnak az építővállalat kiadta az útját. Azt mondták, öreg már ahhoz, hogy a könyvelést vezesse. "Eljött a jól megérdemelt legelészés ideje," viccelődtek. Ötvenkilenc éves volt.

25. Ugyanazt a házat bérelték már huszonöt éve. Egy időben meg is vehették volna: beugrót nem is kellett volna fizetni, csak havi ötven dollárt.

26. Amikor a lánya középiskolás lett, az apósom elment ugyanoda pedellusnak. A lánya mindig látta a folyosón. Otthon nagy ritkán esett szó arról, hogy ő az iskola pedellusa.

27. A felesége mindkettőjükre főzött.

28. Hatvanöt éves korában nyugdíjba ment és csendes vermutívó alkoholista lett belőle. Szerette a whiskyt is, de állandóan azt inni drága mulatság lett volna. Ideje túlnyomó részét otthon töltötte, úgy délelőtt tíz körül kezdett inni, pár órával azután, hogy a felesége elment dolgozni.

29. Csendesen iddögált egész nap. A vermutosüvegeket az egyik konyhaszekrényben rejtegette, és titokban ivott, noha egyedül volt otthon.

Nagyon ritkán rendezett jelenetet, és a ház mindig tiszta volt, amikor a felesége hazajött a munkából. Egy idő után azért felvette az alkoholistáknak azt a szokását, hogy járás közben kínosan ügyelt a mozdulataira, nehogy meglátsszék a részegsége.

30. A vermut jelentette neki az életet, mivel élete már nem volt.

31. Mindig megnézte a délutáni tévéműsorokat.

32. Egyszer követte őt a szivárvány Franciaország egén át, amikor az első világháborúban bombákat és gépfegyvereket vitt a repülőgéppel.

33. "Ma délután meghalt az apád."